

יו"ל ע"י מכון
"ענרת שלמה"

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר מוהרי"י שליט"א

אבן עזרא 4 ב"ב, טל: 03-6192872

office2@ateretshlomo.com

בני היכלא

גליון מיוחד - פסח תשע"ו

ג' מעשיות
מבעל הסולם זי"ע
לחג הפסח

מעשה מבעל הסולם - חול המועד פסח - עמ' א

סיפור מהבעש"ט לפסח, אידיש - עמ' ח'

מעשה מהבעש"ט לפסח - עמ' י'

סיפור שבעל הסולם היה נוהג לספר אחר עריכת הסדר

מעשה מבעל הסולם - חול המועד פסח

[מהדורת תשעד, י"ל פסח תשעג גליון 8, מוגה תשעו]

א. הארי החי

צעיר בשנים היה האדמו"ר הקדוש והמקובל רבי יהודה ליב אשלג זצוק"ל, כאשר זכה לעלות ולחונן את עפרה של ארץ ישראל. לימים נתפרסם שמו בעולם בזכות פירושו הזך והשמימי שכתב על ספר הזהר שנקרא בשם 'הסולם'. אשר לפניו ולאחריו לא היה כמוהו, וכשמו כן הוא. כפי שכתב בהקדמה: וקראתי הביאור בשם הסולם, להורות שתפקיד ביאורי הוא כתפקיד כל סולם. שאם יש לך עלייה מלאה כל טוב, אינך חסר אלא סולם לעלות בו, ואז כל טוב העולם בידך. המשך דבריו שם (הקדמה לספר הזהר אות נח): אמנם אין הסולם מטרה כלפי עצמו. כי אם תנוח במדרגות הסולם ולא תכנס אל העלייה, אז לא תושלם כוונתך. כן הדבר

בביאור שלי על הזוהר, כי לבאר דבריהם, העמוקים מכל עמוק, עד סופם. עוד לא נברא הביטוי לזה, אלא עשיתי על כל פנים בביאורי זה, דרך ומבוא לכל בן אדם שיוכל על ידו לעלות ולהעמיק ולהסתכל בספר הזוהר גופו, כי רק אז, תושלם כוונתי בביאורי זה.

לא חלפו אלא ימים מועטים מהגיעו לעיר הקודש, וכבר הרגישו בני עלייה דקרתא בחושיהם המחודדים, כי ארי עלה מבבל. בעיניים פקוחות עקבו אחר עבודתו המיוחדת כשהם נפעמים מדבקותו בה' ופשטות הליכותיו, ומבלי משים וכנמשכים אל האור החלו לנהור אחריו ולטעום מנועם אמרותיו והנהגותיו. ככל שעברו השנים, כן התעצמה דבקותם בו בהרגישם בחוש כיצד הרבי הקדוש מעלה אותם יחד עמו למדרגותיו הגבוהות והנישאות.

חריף גדול היה בעל הסולם, כיאה לאילן עבות שצימח שורשיו בבית מדרשו של הסבא קדישא מפוריסוב, שהנהיג את העדה בנוסח קאצק של הימים ההם. מידת האמת הייתה נר לרגליו ועל פיה בחן עצמו בכל רגע ורגע. בלתי לה' לבדו, דרש מעצמו מחסידיו ומתלמידיו.

ככלל, לא היה הרבי מרבה בדיבורים. מלבד שיעוריו שנאמרו בקביעות מדי לילה, מהשעה אחת אחר חצות ועד תפילת שחרית, בהן היה מרווה נפשות תלמידיו בשופי, היה ממעיט בדיבור. אולם די היה במבט בוחן או במילה בודדת כדי להבהיר לתלמיד היכן הוא עומד ומה עליו לתקן. כבבית היוצר וכמעשה אומן התעלו התלמידים והזדככו, עד כי אפילו צל צילה של מידת הגאווה לו נתפסה ודבקה באחד מבני החבורה, וכבר נדף ריחה למרחוק. קמצוץ של מדת הקמצנות, פחות מכשיעור של מדת העצלנות וק"ו ניצוץ של כעס, די היה באחת מהם כדי להפיל את התלמיד ממעלתו, ולהחזירו לתחילת העבודה מחדש. אולם אף שהורגלו התלמידים לבחון עצמם בעין בוחנת כחוש השערה, לא כן נהגו כלפי אחרים. שם נדרשו לעבוד את ה' מתוך היכל הזכות, בעין טובה ובסבלנות מרובה.

ברם, על אף תביעותיו הגדולות של הרבי, שנדרשו בכל תוקף, הרגישו התלמידים והחסידים את גודל אהבתו להם, שהייתה כאהבת אב לבניו. וכגודל מסירותו להם כן גדלה אהבתם אליו. המעיינות הגדולים שפתח בפניהם, האורות הגדולים שהשפיע עליהם והפסגות הרמות אליהן הרימם ונישאם, הולידו בליבם אהבה וכיסופים אליו עד אין קץ, שנמשכו שנים ארוכות אחר הסתלקותו וחיממו את ליבם עד יומם האחרון. בכיסופין ובסילודין היו מזכירים את שמו, ותמיד כאשר עשו זאת היו עיניהם נמלאות דמעות. וזאת למודעי, כי על אף שבגדולי ת"ח שבירושלים עסקינן, שכבר מילאו כריסם בתורה ובחסידות, בכל זאת כמהה נפשם בדבקות לרבים, כנאחזים ונתלים בצמרתו ופארו של אילן עבות וגבוה.

ביראתו שקדמה לחכמתו, בעודו אברך תשחורת, אב בחכמה ורך בשנים כפשוטו, שימש כדומ"ץ [כדיין ומורה צדק] בפרוור ווארשה עיר הולדתו. וכפי ששם פקע והתפרסם שמו ברבים, כן היה גם בירושלים. בקיאותו המופלגת וזהירותו העצומה בכל דבר הלכה, הושיבוהו עד מהרה על כס הרבנות נגבעת שאול, פרוור ירושלים, כחבר מן המניין של בד"ץ העדה החרדית.

על אחת מחומרותיו במנהגי הפסח נספר כאן, אשר בעטיה היו מזקני ירושלים, שכינוהו בחיבה על שם אותו המעשה, דער רבי פון די פיש (הרבי של הדגים).

ב. הרבי של הדגים

יסוד גדול הנהיג הרבי בביתו, והוא כי כל ענייני העולם הזה נתונים ומסורים להכרעת נוות ביתו הרבנית. עוד בהיותם בפולין, סמוך ונראה לתקופת נישואיהם, ביקש הימנה כי תואיל לקבל על עצמה את כל עול ענייני העולם הזה, על מנת שהוא יוכל להתמסר כולו להשלמת ייעודו בעולם. והיא, שהכירה בקדושתו ובמעלתו, קיבלה את דבריו בנאמנות ובסבלנות אין קץ. מאחר שהשכילה להבין במה דברים אמורים ועד היכן הם מגיעים, מילאה פיה מים ועמדה בפרץ כנגד כל המשיבים על דרכו המיוחדת.

כל זאת, על אף שהפרוטה מעולם לא הייתה מצויה בכיסה, וקשיי הפרנסה והדחקות היו אורחים קבועים בביתם. אלא שהרבנית הצדקנית מעולם לא התלוננה ולא הפריעה לו בעבודתו העילאית ולא זו בלבד אלא אף זו שבכל כוחה ומרצה השתדלה לסייע בידו. לעיתים מזומנות אחר ששבה מטלטולי הדרכים ושאר טרדות הפרנסה, טרם שנתנה לעצמה מנוח מיגיעת היום, עוד הייתה שופתת חמין על הכירה עבור הרבי, שמעולם לא עבר עליו חצות לילה בשינה. קיצורו של דבר, עבודתו כארי מעולם לא הופרעה על ידה. לא במעשה ואפילו לא במחשבה. אלא, שעל אף שככלל היה הרבי מופרש מענייני החומר, לכלל יש יוצא מן הכלל, וחג הפסח היה היוצא מן הכלל.

תיכף אחר הפורים היה הרבי פושט צורה ולובש צורה, ומתערב בכל ההכנות לחג כמונה מצוות. זהירותו בכל חומרות הפסח, ישנות גם חדשות, הייתה לשם דבר. כמתעסק בשורשיו העליונים של כל דין ומנהג היה יורד לפרטיו הגשמיים שבעוה"ז כמונה מעות ומתוך חיבה של מצוה. בדרך צחות אמר פעם כי הארת החג כה גדולה, עד כי אפילו בכלשהו חמץ ששוויו פחות משיעור פרוטה, אפשר לקיים כמה וכמה מצוות. מלבד כל ההחמרות ומיני הזהירות מאבק חמץ אותן נהג כמנהג רבותיו שבפולין, וכדברי האר"י ז"ל, שעל עצם הזהירות מחמץ כבר מובטח לאדם שלא יחטא כל השנה, עוד הוסיף עליהן כהנה וכהנה, שהן מן המפורסמות בקרב צאצאיו ותלמידיו.

***

הדרכים המשובשות בארץ ישראל, שבאותם זמנים הייתה תחת שלטון המנד"ט הבריטי, הקשו רבות על התנועה שבין הערים. דרכים וכבישים חדשים לא נסללו, וגם המעט שנותר כזכר מתקופת שלטון הטורקים בארץ, לא היה הרבה, ועל כל פנים לא השתבח עם הזמן. מה גם שעוד בזמן סלילתם לא השקיעו בהם הטורקים מעבר למעט ההכרחי כמנהגם באותם ימים, וישנם האומרים שכן הם נוהגים מאז ועד היום.

כלי תחבורה סבירים גם הם כמעט לא היו בנמצא, ולאחרונה נוספה על כולן גם סכנת הדרכים מפני כנופיות הפורעים הערבים. השוטרים והחיילים בריטים, שאהדתם הגלויה הייתה נתונה לערבים, מיעטו ככל האפשר מהתערבות באורח חייהם המסור להם מדורות, שהוא "על חרבך תחיה", ומאמר חז"ל כי כל הדרכים בחזקת סכנה קיבל באותם ימים משמעות נוספת.

היה זה בערב פסח של אחת משנות ה' תר"ף המאוחרות. "רבי", נכנסה הרבנית לחדר הרבי. "ס איז שטייט דאך [כתוב מפורש הוא], זכרנו את הַדְּגָה אשר אכלנו במצרים. והנה מלבד דגֵי קטן לליל הסדר אין אפשרות להשיג דגים חיים לפסח".

"וכי מחמת הבריטים והערבים הפסיקו הדגים לגדול?" שאל הרבי בזחיות הדעת. "לא", השיבה הרבנית. "בים ישנם הרבה דגים, אלא שמחמת המציק אין השיירות מצויות, והדגים אינם יכולים לעשות נסיעה לרבי".

נסתרים דרכי הצדיקים, שחביבות יתירה נודעה להם בכל הקשור לדגים העולים על שולחנם בסעודות השבת. שמצד אחד עיניהם של הדגים הם בבחינת "עינא פקיא", כלומר שעיניהם פקוחות בקביעת, כרמז לחובת האדם להתדמות להקב"ה שעיניו פקוחות תדיר בהשגחה גלויה. לעומת זאת ומצד שני הדגים מצויים תדיר "באתכסייא", כלומר שהם מכוסים מעיני בני אדם, תחת מי הים. כרמז לחובת התכסות האדם בים התורה שנמשלה למים, כמ"ש "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים". שמפני כל זאת עבודת תיקון הדגים, לאו מילתא זוטרתא היא [אינה דבר קטן]. רבים ועצומים הם העובדות וההנהגות השזורים בסיפורי החסידים, העוסקים בתיקון הדגים. כגון השתתפות בהכנתם לכבוד שבת קודש כנזכר בגמרא על גדולי האמוראים שעשו כן בעצמם ולא על ידי שליח, כנאמר מצווה בו יותר משלוחו. נוסף על כך הוא מנהג הנוהגים לאכלם בידיים דווקא, כנאמר בפסוק דגי הים בידכם ניתנו. גם סדר אכילת הדגים בסעודה לפני אכילת הבשר מפורש בספרי החסידות. כל אלו מלבד עניין הדגים המובא בכתבי האר"י ז"ל, בסוד גלגל החוזר בעולם וכו'.

כך או כך, כלומר מאיזה טעם שיהיה, השכם בבוקרו של יום ו' ערב שבת חוה"מ, ביקש הרבי מאחד התלמידים ושמו רבי לוי יצחק קרקובסקי, שיכין את עצמו לנסיעה לעיר יריחו הסמוכה לירושלים, שם יוכל להשיג דגים חיים.

הלה, שהורגל בעשירות מאמריקה ארץ מוצאו, ואשר באותו הזמן נמנה בין היחידים שהחזיקו ברשותם מכונית, שש על ההזדמנות הנוספת לשהות במחיצת הרבי ועוד לארחו במכוניתו, אץ וסיפר את הבשורה לכמה מחבריו הקרובים שבחבורת התלמידים.

על אף היותם בעלי מוחין השותים בצמא ממעין תורתו הנובע, וככלל לא פסק פומייהו מגירסא [לא פסקו מלימודם], עם כל זאת היה רצונו של הרבי לגביהם בבחי' קודש קדשים. כחסידים ואנשי מעשה הדבוקים לרבם השכילו להבין, כי ככל תחתון הדבוק לעליון, שאינו יכול להשיג או להאחז אלא רק בחיצוניותו של קומת העליון ממנו, כך יחס התלמיד לרבו שאינו יכול להשיג אלא את

חיצוניותו, וכן הוא יחס העניינים הגשמיים אל העניינים הרוחניים. מתוך שכך, הרי שאפילו העניינים הנראים אצל הרבי כגשמיים, גבוהים הם במעלתם מן הרוחניות של התלמידים. עוד השכילו להבין, כי כאשר הרבי מתעסק בענייני עוה"ז, הרי הוא מעלה ומתקן גם אותם למעלה עליונה. על כן חילו גם הם את פני רבם וביקשו את רשותו להצטרפותם לנסיעה. משזו ניתנה, עטו על המציאה ותיכף ומיד נמלאה המכונית הגדולה בגדולי וחשובי התלמידים.

"היכן יפנסו כל הדגים?" שאל אחד מן חברייה כאשר כבר נאלצו לשבת האחד על ברכי חברו. "רווחא לבסומי שכיחא" [ביטוי בגמרא על מציאות מקום לדברי מתיקה גם אצל אדם שבע], השיב אחד מן החרפים שבחבורה.

כאימרה המפורסמת בפולין על חסידי פוריסוב, שהתנהגותם הכללית הייתה בבחינת "אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם", כלומר שכל כך המעיטו בדיבורם עד ששתיקתם המופלגת הייתה בין המפורסמות ביותר, כך ישב הרבי כל משך הנסיעה כשהוא שקוע במחשבותיו הנשגבות. בין אם הייתה זו יראת הכבוד מגדלותו של הרבי, בין אם במקום שהמחשבות הן המדברות אין מקום למילים, השקט הנדיר ששרר תדיר במחיצת הרבי נשמר היטב גם במשך הנסיעה. היה זה שקט עמוק ומיוחד, אליו הורגלו התלמידים בשעת השיעורים והטישים, בהם מלבד הרבי איש לא העז להשמיע הגה.

יושבים צפופים ומשתחוים רווחים הצטופפו התלמידים במכונית, כאשר מאחורי מושב הרבי ישב המשמש המסור והחזיק בידיו את הצידה לדרך שנתבקש להכין. טלית אחת, רוטל מים [מדה שהייתה נהוגה אז], וכמה מצות. בלחש ומפה לאוזן שמעו התלמידים על הצידה המיוחדת שהמשמש נתבקש להכין, וליבם נכון לבאות.

***

לכשקרבו לתחומי העיר יריחו הופשרה מעט האווירה, ודברי תורה הקשורים לשם העיר החלו להיאמר.

למראה המזוני הערבים שגדשו את מגרשי העיר, הזכיר אחד התלמידים כסגולה לשמירה את לשון הפסוק "ויריחו סגורה ומסוגרת מפני בני ישראל אין יוצא ואין בא" (יהושע ה' י'). "וואס האט איהר מוירא" [מה הנך מפחד], העיר לו אחד. "סאיז שטייט העטלעכע מאל אין משנה, אז אסאך יידען האבן גיוואינט אין יריחו [הרי כתוב כמה פעמים במשנה שיהודים גרו ביריחו]: ששה דברים עשו אנשי יריחו, שטייט אין פסחים פרק ד'. און אויך אין תמיד פרק ג' שטייט, אז דער נאמען יריחו איז על שם שהיו מריחים את ריח הקטורת, עד שהיו העיזים מתעטשות ממנו".

"איהר האט רעכט", ענה חברו, "דער פרובלעם איז, אז זיי, וואס דרייען זאך ארום אונז, לערנען נישט און וויסען נישט פון די משניות".

[תרגום: "מה הינך כה מפחד", העיר לו אחד. "הלא נזכר כמה וכמה פעמים במשנה, שהרבה יהודים גרו בעיר יריחו. כגון: ששה דברים עשו אנשי יריחו וכו', במסכת פסחים פרק ד'. גם במסכת

תמיד פרק ג' נאמר, ששם העיר יריחו ניתן לה על שם ריח הקטורת מבית המקדש שהורגש בה, עד שאפילו העיזים היו מתעטשות ממנו".

"הנך צודק", ענה חברו. "ברם הבעיה היא שאותם אנשים המסתובבים סביבנו אינם לומדים ואינם יודעים מן המשניות הללו".

עם הגיעם לשוק הדגים אשר ביריחו, הפשילו התלמידים ידיהם והחלו לסייע ככל הנדרש. אחד לאחד ובקפידה רבה נבחנו הדגים המוצעים למכירה, על ידי הרבי, ולאחר שנשאו חן בעיניו הוכנסו חיים לפחים מתאימים שהביאו עימם מירושלים.

השמש כבר נטתה מעט מערבה כאשר הקנייה הסתיימה, וכל החבריא והרבי בראשם שבו אל המכונית בדרכם חזור.

באחד מעיקולי הדרך הצביע אחד התלמידים לעבר כפר ערבי לידו חלפו, וציין כי על פי המסורת, כפר זה שוכן במקום בו מל' יהושע את בני ישראל פעם ראשונה, לאחר מ' שנה שהיו במדבר, תוך שרימזו בדבריו למאמר הזוה"ק פר' אמור, העוסק בדם מילה ודם פסח ומחבר ביניהם. עוד הדברים בפיו, החל מנוע המכונית לגנוח ולהשתעל, עד שלבסוף, אחר כמה רגעים נדם וכבה לחלוטין, בהותירו אותם בודדים על אם הדרך.

אם בתחילה עדיין סבר ר' לוי יצחק וכמוהו יתר התלמידים, כי ניתן יהיה להתגבר על התקלה, הרי ככל שנקפו השעות הלכה תקווה זו ונגוזה. השימון שמסביב בכל אותן שעות הותירו אותם כלשון הפסוק: "תועים במדבר בשימון, דרך עיר מושב לא מצאו, רעבים גם צמאים נפשם תתעטף. ויצעקו..." (תהלים קז).

השמש נטתה לשקוע והשבת החלה פורשת כנפיה, וכך הובהר לכולם באין אומר, כי כפי הנראה זהו רצונו של מקום [הקב"ה].

בפנים נפולות הסבירו לרבי את חומרת המצב ואת גודל הסכנה שחשש פיקוח נפש בצדה, והמתינו למוצא פיו.

בעיניים חודרות עד עומקה של נפש בחן הרבי אחד לאחד את פני תלמידיו כמבקש לעמוד על מידת עמידתם בניסיון. אולם תיכף ומיד, באותה שלוות נפש עילאית ובאותה נהרה שהייתה נסוכה תדיר על פניו, הורה באצבע על בוסתן שבקרבת מקום, ואמר כי שם ישבתו את שבתם.

בלית ברירה נטלו החסידים עימם את כל שיכלו לשאת מן המכונית ופנו לעבר המקום עליו הצביע הרבי. רק עתה הבחינו בידי העמוסות של המשמש ונזכרו בצידה לדרך שהלה נתבקש להביא עמו. 'הייתכן שהרבי ידע מראש על כל זה?' ריחפה השאלה באוויר.

הבוסתן אליו הגיעו לא היה אלא סוכת עצי פרי בחזיתו של בית ערבי, שלא היה שונה במראיתו משאר הבתים בסביבה. עודם נכנסים, ובעל הבית יצא זועף לקראתם, ובמבט זועם ורווי שנאה ביקש להבריחם מן המקום.

לרגע נח מבטו על פני הרבי, ודי היה בכך כדי שטעמו וההתייחסותו של הלה ישתנו מן הקצה לקצה. מול עיניהם המשתאות ראו החסידים בחוש כיצד מתקיים ברבם הפסוק "ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישרים איתו".

מרגע זה והלאה כמו נהפך עורו של הערבי מאויב לאוהב. מלבד הרשות שנתן לכל החבריא להישאר בבוסתנו, עוד הכביר עליהם מבחר של פירות הדר ואגוזים, והשתדל בכל יכולתו לכבדם ולהשביע את רצונם. גם שאר ערביי המקום שנאספו ובאו לקול השמועה שעשתה לה כנפיים, התנהגו באותה צורה. תיכף בראותם את פני הרבי, כמו נחסם פיהם, וביראת הכבוד נתפזרו וחזרו למקומם.

רוחו של הרבי הייתה מרוממת, ומכיון שכך שבו מעיינות התורה ונפתחו, ומשנפתח הסכר, שוב לא נסגר. נים ולא נים, תיר ולא תיר, המשיכו בלימודם גם אחר הסעודה והתפילה, וכמעשהו בלילה כן מעשהו ביום. בזו אחר זו חלפו להן השעות, גדושות ועמוסות בתורה ועבודה ללא שום פחד ומורא.

***

אלא, שלא כן היו פני הדברים בירושלים. השמועה על הרבי וחסידיו שיצאו למקום הסכנה ולא שבו, הרעישה את העיר. נפשם של בני המשפחות המודאגים כמעט פרחו, כאשר נכנסה השבת ולא היה בידם אפילו שבריר מידע על גורל יקיריהם.

בד בבד עם התפילות לשלומם של הנעדרים, פנו חשובי העסקנים אל המשטרה הבריטית, ובתחנונים ביקשו את התערבותם. לגודל הנחיצות ודוחק השעה ניתנה ההוראה, ולקראת צהריים יצאה קבוצת שוטרי פרשים לסריקות וחיפושים אחר הנעדרים.

הרחק משם, בחצר הבוסתן אשר בערבות ירחו, ישובים במעגל סביב רבם ושקועים בתורה, הבחינו בהם השוטרים. מופתעים משלוותם האין סופית, האזינו לסדר השתלשלות המאורעות והציעו לפנותם בו במקום מן האזור המסוכן.

סרובם המוחלט של הרבי וחסידיו להתפנות, כמעט הביאם לידי תגרה. "שמירת השבת היא השומרת עלינו", הסבירו לשוטרים, שלא הבינו מילה וחצי מילה. משבאו השוטרים לכלל כעס באו לידי טעות, ועזבו את המקום ואת כולם, בדרכם ירושלימה.

הבשורה הטובה כי שלום לכולם אכן הגיעה לבני המשפחות, והרגיעה במעט את הרוחות. אלא שאז נפתח הפתח לשאלות וויכוחים על עצם היציאה לנסיעה המסוכנת. היו שהתלוצצו ואמרו כי חשקה נפשם של החסידים בדגים מלוחים שמקורם דווקא בים המלח. היו שאמרו כי רצונם לתקן את גלגולי הדגים של ים המלח, הוא שהביאם להיכן שהגיעו. כך או אחרת, המתינו כולם לשובם לשלום ולסיומה הטוב של הפרשה.

עם צאת הכוכבים ולאחר שהבדילו בתפילה הורה הרבי לתלמידו החסיד ר' לוי יצחק לשוב אל המכונית ולהביאה סמוך לבוסתן. באמונת חסידים פשוטה עשה הלה כפי שנצטווה, וכגודל האמונה כן היה הפלא. המכונית הותנעה על נקלה וללא כל זכר לתקלה. אדהכי ועד ארגיעה, שבו כולם ירושלימה שלמים בגופם בממונם ובתורתם.

סוף דבר: בין אם היה זה המקום שבמדבר יריחו, שדרש את תיקונו, בין אם היה זה מטעמים כמוסים בבחי' רזין דרזין שאפי' מפומא לאודנא [מפה לאוזן] ולהיפך לא מתגליין [אינם מתגלים], הרי שמני אז, בשעת סיפור המעשה ולזכרו, היו שהשתמשו בכינוי "דער רבי פון די פיש" (הרבי של הדגים). כמו כן גם אנו לא באנו בזאת אלא לספר את המעשה בבחינת "גופא דעובדא היכי הוה" [גופו של דבר כיצד היה], ולהעמיד הדברים שבבחי' כבשי דרחמנא, על דיוקם. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

סיפור מהבעש"ט לפסח, אידיש

[מקור הסיפור באידיש, כנדפס בסוף ההגדה "זואת ליהודה",
 "ל בני היכלא לפסח גליון מס' 4, 8, מוגה תשעו]

סיפור שבעל הסולם זי"ע היה מספר בליל פסח לאחר עריכת הסדר

איך וועל דא דערציילן איין בעוואוסטע מעשה וואס איז גיווען פסח ביי נאכט, ביי דעם הייליגען זיידען הבעש"ט הק' זיע"א.
 ווען ער איז געפאהרן קיין א"י, איז ער צום ערשטין געפאהרן קיין סטאמבול, עס איז געווען סוף ווינטער פאר פסח. גלייך ווי ער איז געקומען קיין סטאמבול מיט דער באבע הצדיקת מרת אדילי דעם בעש"ט ס טאכטער, איז ער אריין געגאנגען אין אבית המדרש אריין נעכטיגין, אין איז דארט געזעסען אנאנצען טאג.
 די טאכטער האט גענעכטיגט ביי איינאנדערען. זי איז ארויס גאגאנגען זעהר פערטרויערט זעהעדינג אז איהר פאטער וואס איז גיווען אין דער היים אזוי גרוס, איז נעביך דא בשפל המצב. אויך קומט אהן דער פסח אין עס איז נישט דא קיין מצה שמורה, נישט קיין ווין צו ארבע כוסות. דער ווייל האט זי גענומען דעם בעש"ט ס העמד אויס צו וואשען, איז זי געגאנגען צו דעם טייך וואשען. זי איז געשטאנען און געוואשען, און געגעסן מיט טרעהרן.
 אזוי איז אונגעקומען א רייכער יוד פון סטמבול, אין געוואלט ארויף געהן אויף די שיף וואס איז דארט געשטאנען. ווי ער האט געזעהען א פרוי שטעהט און וואשט, און די טרעהרן גוסען זיך פין איהרע אויגען, געהט ער צו איהר אין זאגט צו איהר ווער זענט איהר, און וואס ווינט איהר. ענטפערט זי, איך פאר מיט מיין פאטער וואס ער איז אין רוסלאנד געווען רבי קיין א"י. יעצט מוזען מיר זיין פסח אין סטאמבול, מיר האבען ניט קיין געלד און מצות אויך ווין.

זאגט ער דאס איז מיין אדרעס, איהר זאלט מיט אייער פאטער, קומען צו מיר אוף די פסח טעג, וועט איהר האבען כל טוב.

הערענדיג דאס, איז זי גלייך אוועק צום פאטער אין ביהמ"ד זאגען איהם די בשורה טובה. ווי ער האט דערהערט איז ער געווארן פרעהליך, נו גוט, זאגט ער, ערב פסח אי"ה וועלען מיר געהן צו דעם יוד.

ווי ער האט זיי דערזעהן, האט ער מיט גרויס שמחה זיי מקבל פנים גיווען, און האט זיי מכבד געווען. דער בעש"ט ז"ל איז געווען מלא שמחה. האט ער געזאגט, מען דארף זיך אביסל צולעהנען, מען זאל קאנען ביי נאכט זיצען און דערצעהלין יציאת מצרים. האט אים דער בעה"ב געגעבען אבזונדרע שטוב אנצולעהנען.

עס איז געווארען נאכט, אין דער בעש"ט קומט ניט אריין צום דאוונען, אויך צום סדר. דער בעה"ב ווארט שעה, צווי שעה, עס איז שוין צעהן דער זייגער. געהט ער אריין זעהן וואס טהוט דער בעש"ט.

ווי דערציטערט איז ער געווארען, אז ער האט געזעהן ער ליעגט, אין פון ביידע אויגען גיעסען זיך צווי קוואלען טרעהרן, אזוי ווי צווי רונעס אהן איין אויפהער. אין דאס פנים ווערט נשתנה פון מינוט צו מינוט.

ער שטעהט אין גרויס שרעק, ער האט מורא איהם צו וועקען. אזוי ווי ער שטעהט און קלערט, טהוט דער בעש"ט אשרעקליכן געשריי, און קומט אויף פון שלאף, און וואשט זיך די הענד און הויבט אהן דאוונען מיט גרויס כונה.

נאכן דאוונען, זעצט מען זיך צום סדר. פערשטעהט זיך אז דער בעש"ט האט געפיהרט אסדר מיט אלע כונות.

נאכן סדר, פרעגט דער בעה"ב, הייליגער רבי, וואס איז געשעהן מיט אייך ביים שלאף. ענטפערט ער, אז מיין נשמה איז ארוף און הימעל, האב איך געהערט אגזרה אויסרופען, אז די יודען פון די שטאדט סטאמבול, זאל מען ארויסטרייבען. האב איך אנגעהויבען שטארק צו ויינען, און געבעטען מבטל צו זיין די גזרה, אבער בשום אופן האב איך נישט געקענט אויספוילען. ביז איך האב אנגעשריי געגעבען, הריני מוסר נפשי בשביל ישראל, איך גיב אוועק מיין נשמה פארן פאלק ישראל, אז די גזרה זאל בטל ווערען. האב איך געהערט אקול, אז די גזרה איז בטל, אויך די נשמה האט מען מיר צוריק געגיבען. דעריבער בין איך אויפגעקומען מיט אנגעשריי, אזוי ווי אקונד ווערט געבוירען אוף די וועלט מיט אנגעשריי. מארגען וועט איר וויסען צו סאיז אמת וואס איך זאג, עס קומט מארגען פריה צום דאווענען. און שוהל, עס פעהלען אויס די ראש קהל. מען ווארט אציט, אבער זיי קומען ניט. האט מען גענומען דאוונען אהן זיי.

נאכן דאוונען, זענען זיי געקומען מיט אפרעהליכען גוט יום טוב יודען, מיר האבען געהאט גרויסע נסים. עס איז דא ביים רעגירונג איין שונא ישראל, האט ער אנגעארבייט אפראטאקאל, אז מען זאל די יודען ארויס טרייבען. עס האט געהאלטען אז דער זאל שוין אונטערשרייבען. נור אז מיר זענען געוואר געווארן, זענען מיר געגאנגען צו איינעם אבעקאנטין פון רעגירונג, ער זאל רחמנות אויף אונז. מיט גרויס שתדלנות זענען מיר אויס גילעזט געווארין.

מעשה מהבעש"ט לפסח

סיפור שבעל הסולם היה נוהג לספר אחר עריכת הסדר

[מקור הסיפור באידיש, כנדפס בסוף ההגדה "וזאת ליהודה",
י"ל בני היכלא לפסח גליון מס' 7, 8, מוגה תשעו]

לא רבים היו המסובים בשולחן הסדר של האדמו"ר האלקי מרן בעל הסולם זיע"א. לרוב היו אלו בודדים מבני המשפחה הקרובה שזכו לכך בהגיע תורם, עליהם נוספו מספר מוזמנים מבין התלמידים ועוד כמה אורחים שלמי מהמסובים לא היה כל מושג לגבי זהותם, ומלבד אותו לילה לא נראו אף פעם בשום מקום. אולם על אף חלוף השנים לא כהה ולא נחלש זכרון ליל הסדר במחיצת בעל הסולם זיע"א, מזכרונם של אלו שזכו להשתתף בו. הוא נחרט ונחקק בזכרונם לנצח, ורישומו ניכר בפניהם לזמן רב מאוד.

הסיפור הבא ותיאורו נלקט מפי השרידים הבודדים שזכו להשתתף באחד מן הסדרים הללו. לדבריהם, טעמו ורישומו של אותו סדר עליון המשיכו להאיר להם מידי שנה בכל סדר.

[אגב, אורחים שלא מבני המשפחה ושלא מבין התלמידים, אלא מן הסוג הנוסף הנ"ל, התארחו בליל הסדר משך השנים, גם אצל בנו האדמו"ר הרש"ב זצ"ל. זכורני כי לאחר שנים רבות נתתי ליבי לעובדה תמוהה שלא הבחנתי בה בשעת מעשה. והיא, שלא זו בלבד שמעולם קודם לכן לא ראיתי את אותם אורחים בשום יום מימות השנה, לא במקום זה ולא במקום אחר, אלא אף זו שתיכף אחר הסדר, ולכל היותר במוצאי יו"ט ראשון, היו אותם אורחים אורזים את צרור מיטלטליהם ויוצאים איש לדרכו, פחות או יותר עד ליל פסח הבא. מקומם בשולחן הסדר הוכן ונשמר עבורם מראש תיכף בעריכת השולחן בליל בדיקת חמץ, סמוך ונראה למקום הרבי, שיותר מפעם אחת שוחח עימם קצרות בהארת פנים. עוד זכורני כי כל ניסיון לבוא עימם בדברים לא צלח. שכן מלבד ברכת גוט יו"ט מלווה במנוד ראש, בחיוך לבבי ובפנים מאירות, לא שוחחו אותם אורחים עם איש מלבד עם האדמו"ר זצ"ל. י א א]

עם כל הצטנעותו של בעל הסולם והשתדלותו המרובה שלא להסגיר את רום מחשבותיו שבכל רגע ורגע, הרי שבלייל הסדר היו פני הדברים שונים לחלוטין. נהרת השמחה והארת פניו העידו כאלף עדים על הרגשתו הברורה והבהירה את אור החסד העליון החוזר ונאור מידי שנה כבזמן יציאת בני ישראל ממצרים.

כן היה תיכף בעת תפילת ערבית שבכניסת החג, בברכת אמת ואמונה והזכרת הניסים שבגאולת ישראל, וכפלי כפליים בעת אמירת הלל השלם בהתרוממות הרוח ובשמחה גלויה עד אין קץ. אשר כל אלו לא היו אלא כטפה מן הים אל מול גודל שלימות השמחה והאהבה, האמונה

והבטחון שקרנו מפניו בעת עריכת הסדר, ואשר הרימו ונשאו יחדיו גם את כל המסובים עמו אל אותן מדרגות רוחניות יקרות ונפלאות.

כמלך במסבו היה מנהל את עריכת הסדר בטוב טעם ודעת בפירושים רבים ויקרים ובסיפור יציאת מצרים בשמחה גדולה. כמבואר בזוהר הקדוש (פרשת בא סולם אות קעט-קפא), שכל המספר ביציאת מצרים ושמח בספור ההוא בשמחה, עתיד הוא לשמוח עם השכינה לעולם הבא. ובה בשעה מקבץ הקב"ה את כל פמליא דיליה ואומר להם, לכו ושמעו ספור השבח שמספרים בני ושמחים בגאולתי.

ברם, כאשר נסתיים הסדר בשעה שנסתיים ובהיות הלילה כולו ליל שימורים, שנועד מראש להלל לשבח וליחד את השכינה הקדושה שנקראת בשם כנסת ישראל, עם דודה שהוא הקב"ה בהלל ובשירים, זכו המשתתפים למתנה נוספת. היה זה סיפור מעשה מן הבעש"ט ובתו הצדקת מרת אדל, שהיה בליל פסח, אשר בעל הסולם היה נוהג לספרו.

וזאת למודעי, שלא זו בלבד שאין אנו מסוגלים או רשאים ליתן טעם למנהגו זה, אלא אף זו שאין לנו להכניס ראשנו בין ההרים הרמים לבאר או להסביר את טעם המנהג. שאפשר שכך ראה וקיבל מרבותיו הק', או שמא רצה בסיפור זה לעורר בלבבות השומעים את האהבה והכיסופין ותשומת הלב, שזכו הם לְדָבָר אליו נכספו צדיקי הדורות והבעש"ט. אשר כלתה נפשם לזכות ולעלות לארץ חמדה לִיבֵּא דעלמא [לב העולם], ארץ אבותינו ארץ ישראל. או אולי שבכך רצה לחבר בין יציאת מצרים של כלל ישראל לבין יציאת מצרים הפרטית של כל אחד ואחד בכל עת ובכל זמן, או שבפשיטות וכמנהג האדמורי"ם רצה עי"כ לעורר רחמי שמים ואת זכות הבעש"ט הק' לביטול כל מיני גזרות רעות מעם ישראל.

בין אם כך הוא הדבר ובין אחרת, ועד שתחטפנו שינה, היה בעל הסולם מספר הסיפור דלקמן בשפת האידיש. לטובת הקוראים נביאיהו כאן בתרגומו ללה"ק. וכך היה אומר בפתח דבריו: אספר לכם את המעשה המפורסם שהיה בליל פסח, אצל מרנא אור שבעת הימים הסבא קדישא הבעל שם טוב זכותו יגן עלינו:

***

החורף הקשה של אותה שנה החל אוסף את חילותיו ונסוג במהירות מפני האביב הקרב ובא, שכמו נזף בו על התמהמהותו המתמשכת. אלא שאם לא די היה להם ליהודי העיר מז'בוז וגלילותיה בתלאות המרובות שהסבו להם הכפור והררי השלג זה למעלה משלושה חדשים, הרי שעתה, עם תחילת הפשרת השלגים, מלאו פני כל הארץ וכל הדרכים הסלולות בשלוליות גדולות וביצות טובעניות שלעיתים קשו למעבר אף יותר מקושי החורף עצמו. זאת, מלבד הקושי הנוסף שבחציית נהרות גודשים זועפים וקוצפים, על גבי גשרים רעועים ורצוצים שהיו ונותרו כמות שהם מעת בנייתם והקמתם, וטרם תוקנו מאז ועד הנה. אלא, שכל אלו כאין ואפס נחשבו בעיניו של הבעש"ט,

שרצונו היה עז ודעתו נחושה להוציא לפועל את תכניתו ולמלא את שאיפתו וכמיהתו לעלות לחונן את עפרה של ארץ ישראל ולזכות לאורה ולאווירה של הארץ הקדושה.

“אין קץ למעלת לימוד התורה בארץ ישראל שהוא בבחינת חיבור הדברים לשורשם העליון, ולשם כך הנני מוכן לכל מאמץ ותלאה”, נוהג היה לומר באוזני תלמידיו בכל עת. עתה, עם תום החורף הקשה, גברה בו שאיפה זו עד לכדי מעשה של ממש.

ביודעו ובהבינו היטב את גודל המשימה שבפניו, ולגודל חששו פן יימנע הדבר ממנו כפי שנמנע מרבים לפניו, מנע אף הוא את עצמו מלדבר על כך עם שום אדם שבעולם. בבחינת דברים הכמוסים שמליבא לפומא לא גלייא, ומלבד בתו הצדקת מרת אדל, לא ידע איש על כך, גם לא אחד מתלמידיו הקרובים.

כדרכם של צדיקים האומרים מעט ועושים הרבה בהנהגת תכיפות וסמיכות מעשה למחשבה, לא הותיר הבעש"ט לעצמו ולבתו הצדקנית זמן רב להכנות הדרושות לנסיעה. ואם בימים כתיקונם הייתה כל יציאה לדרך כרוכה בממון רב ובהכנת צידה לדרך, על אחת כמה וכמה נסיעה ארוכה שכזו. אפס, ברצונו כי עז לצאת לדרך ללא שהיות, צרר את כל ממונו, שספק אם היה בו די לכסות צד אחד של הנסיעה, ארז מעט מן המיטלטלין הנחוצים ביותר, שברובם היו תפיליו וספריו, ואחר שבא בדברים עם אחד העגלונים שמלאו לבו לצאת למסע הארוך, יצאו תיכף לדרכם כשמגמת פניהם היא העיר סטאמבול (איסטנבול), שבאותם ימים שימשה כציר מרכזי בדרך לארץ ישראל.

מלומדים בקשיים, בניסיונות ובעיכובים, המצוים לרוב כנגד כל דבר שבקדושה, עמדו בגבורה וללא חת בכל תלאות הדרך, שנתארכה אף מעבר לכל גבולי הזמן, ובלבם שמחה גדולה על כי בכל רגע ורגע הם הולכים וקרבים למטרתם, ארץ ישראל משאת נפשם. אלא, שכדרך מצוה אחת הגוררת עימה מצוה נוספת הכרוכה בה בהכרח, מסתבר שכן הוא גם לגבי שמחה אחת הגוררת עימה שמחה נוספת הכרוכה בה בהכרח. אשר על כן, ככל שהלכו וקרבו לסטאמבול, כן הלכה וקרבה גם מצוות שמחת יום טוב של חג הפסח שהיה ממשמש לבא.

הבעש"ט, שגם בעת שהותו בביתו לא הרבה בדיבור, המעיט בו עוד יותר באותה הנסיעה. שקוע היה בלימוד ובמחשבות קדושות, משל מבקש היה להצניע את דבר נסיעתו מכל הבריות שבעולם ואפי' מעצמו, ובשל כך, לא השית לבו גם לזאת, וכל דאגה הקשורה לחג המתקרב לא נראתה בפניו. באמונתו השלמה בה, סמוך ובטוח היה ולבו שלם עמו כימים ימימה.

כך, באישון ליל בדיקת חמץ נכנסה העגלה ובאה בשערי העיר הגדולה והסואנת, בעת שזו נמה את שנתה ובאין נפש חיה יוצאת ובאה ברחובותיה. העגלון, שבלאו הכי היו פניו זעופות על התארכות הנסיעה ששכרה נקבע מראש, נחפז על אתר להורידם, ופנה לדרכו בהותירו אותם בודדים בנכר ללא קרוב מודע או מכר.

* * *

באין אומר ודברים עשו הבעש"ט ופתו את דרכם אל בית הכנסת המקומי, שם קבעו את תחנתם. הצדקת אדל הצטנפה באחת מפינות עזרת הנשים למנוחת לילה, והבעש"ט שקע בלימודו כקביעות הרגלו כעת היותו בביתו. גם למחרת היום, לא השתנה דבר מסדר עבודתו את ה' ורגילותו בה. שקוע בתפילתו, מעוטף בטליתו ללא כל שיג ושיח עם הסובב אותו, עמד הבעש"ט והתפלל ארוכות, בעוד השעות חולפות להן ועוברות בזו אחר זו.

לא כן נהגה בתו הצדקת. ליבה נשבר בקרבה על אביה הגדול והמפורסם בעירו, שכך אירע להם עד הגיעם לשפל המצב, הגרוע מן העני הפחות שבישראל. ולא שתהתה חלילה או דאב ליבה על דרכיו של הקב"ה, אלא זאת, שצער רב נצטערה על כך שאין בידם מאום ואפילו לא כזית מצה שמורה ויין לד', כוסות, כדי לקיים את רצון ה' במצוות חג הפסח העומד בפתח. באין בידה שום עצה אחרת להכין דבר כלשהו לשמחת החג, עלה בדעתה שלכל הפחות תוכל לכבדו בכסות נקייה ולכבס בנהר הסמוך את הכתונת של אביה לכבוד יו"ט. והיו הדמעות זולגות מעיניה אל הכתונת וממנה אל הנהר כל אותו הזמן.

עודה עומדת ובוכה באחת הפינות שעל שפת הנהר, נזדמן אדם בעל צורה ומראהו כשל אחד העשירים מיהודי המקום, ובא לאותה פינת נהר, שם בסמוך המתינה עבורו ספינה קטנה. כאשר הבחין באשה המכבסת ובוכה, פנה אליה בשאלה: "מה לך כי תבכי בערב החג, ומה מעשייך כאן?" בשברון לב ספרה לו הצדקת אדל על אביה שהינו רבי גדול ברוסיה. ובגודל רצונו לעלות לארץ ישראל יצאו לדרך תיקף מיד לבל יחמיצו את השעה. אלא שבסבת כל התלאה שמצאתם עד הנה, הרי הם מצוים במקום זה ובשעה זו ללא פרוטה לפרטה עבור מצות ויין. נכמרו רחמיו של אותו אדם, ולא זו משם עד שמסר בפניה הזמנה מפורשת לה ולאביה הגדול, שהריהו מזמינם להתארח בביתו בטוב ובנעימים לכל ימי החג וכל מחסורם עליו, כברכת ה' אשר חננו בעושר רב. לאימות דבריו מסר בידיה דף שבו כתובים היו שמו וכתובתו והזמנתו אותם. אך שמעה הצדקת את דבריו נשארה רגליה לבית הכנסת, שם בישרה לאביה את הבשורה הטובה ואת ישועתם הקרובה.

"הודו לה' כי טוב", הודה הבעש"ט לקב"ה והאיר פניו לבתו.

זמן מה אחר חצות היום שמו הבעש"ט ובתו פניהם לבית מארחם. הלה קדמם בסבר פנים יפות ובכבוד גדול, ופיו לא חדל מלהודות לקב"ה על האורחים החשובים שזימן לביתו. תיקף וסמוך לבואם ביקש ממנו הבעש"ט, שיראהו מקום בו יוכל לנוח מעט, כמנהג הנזכר בגמ' פסחים (דף קט ע"א), שהיה התנא הקדוש רבי עקיבא מבטל את לימודו עם תלמידיו בערבי פסחים, כדי שישנו ביום ולא בלילה בשעת הגדה. בחפץ לב מילא בעה"ב את בקשתו והראהו את החדר הנפרד שהוכן בעבורו באחד מאגפי הבית.

אתא ובא ליל התקדש חג. כל בני הבית סיימו זה מכבר את כל ההכנות לעריכת הסדר והתיישבו במקומם סביב השולחן, מלאכתם. גם בעה"ב שב כבר מבית הכנסת ותפס את מקומו בראש השולחן,

אך הבעש"ט טרם נראה. תמיהתו הגדולה של בעל הבית על מקום הימצאו של אורחו הבעש"ט, נוספה לתמיהתו הקודמת על שלא ראהו בשעת התפילה בבית הכנסת, אך לעת עתה שמר את תמיהתו בלבו ולא עשה דבר. לאחר שחלפה לה שעה ושעה נוספת, ומקומו החסר של הבעש"ט הסב את תשומת לבם של כל המשתתפים. הרהיך בעה"ב עוז בנפשו ופנה לחדרו של הבעש"ט לראות מה זה ועל מה זה העיכוב. ויהי אך פתח את הדלת כמציץ בחרכים, נפלה עליו חרדה ופחד גדול. המראה שנגלה לעיניו נראה כלא מעלמא הדין. הבעש"ט שוכב היה במיטתו, עיניו זולגות דמעות כנהר (טייכין פון טְרֵעֶרן), ומראה פניו משתנה בכל רגע. כמשותק מפחד נשאר בעה"ב על עומדו בלא שיעז לעורר את הבעש"ט משנתו. עודנו עומד כך, מציץ נפחד ונרעש, שמע כעין שאגה וקול גדול מפיו של הבעש"ט, שבזה הרגע הקיץ וניעור משנתו. לגודל התדהמה שאחזתהו נשא בעה"ב רגליו ונס בחזרה אל ביתו פנימה נרעש ונפחד, והבעש"ט תיכף נטל את ידיו והחל להתפלל ערבית בכוונה גדולה. אחר שנסתיימה התפילה נכנס הבעש"ט אל הבית פנימה, התיישב על מקומו והחל בעריכת הסדר כהלכתו ובגדלות המוחין, וכמובן שהיה ע"פ כל הכוונות (ל' בעה"ס).

* * *

כל אותה עת התבונן בעה"ב במעשיו של הבעש"ט ולא העז לשאול ולו ברמז על מה שראו עיניו. רק בשעת לילה מאוחרת, ומשנסתיים גם סדר זה, בטרם קם הבעש"ט מן השולחן, פנה אליו בעה"ב בשאלתו: "רבי קדוש מה אירע לך בשנתך שכך וכך היה?"

השיב לו הבעש"ט: "בשנתי עלתה נשמתי למעלה לשמים, ושמעתי קול כרוז המכריז כי נגזרה גזרה על יהודי סטאמבול שיגרשו את כולם מן הארץ. תיכף ששמעתי זאת התחלתי לבכות ולהתחנן בבקשת רחמים עליהם, לביטול הגזרה הקשה. אלא שבשום פנים ואופן, בכל טענותי מענותי ודברי, לא הצלחתי לפעול ולהביא לביטולה. עד שנתתי קולי ונפשי בשאלתי, ושאגתי בכל כוחי, כי הנני מוכן למסור נפשי בשביל להציל את ישראל (איך גיב אַוועק מייַן נְשָׁמָה פֶּאַרן פֶּאַלק ישראל). תיכף כאשר אמרתי זאת, שמעתי קול כרוז כי הגזרה נתבטלה. כמו כן ממש באותו הרגע גם החזירו את נשמתי חזרה לתוך גופי. על כן בעת שחזרה נשמתי לגופי שמעת צעקה שהיא כבכי וצעקת התינוק בעת שנולד, שנשמתי היא הבוכה על צערה הרב בירידתה לעוה"ז, אחר שהייתה בעולמות ובמדורים העליונים".

טרם היה סיפק ביד בעה"ב להשיב נפשו מן הדברים הנשגבים וסתומים ששמע, ולא שח"ו פקפק באמיתותם, אלא שכפי הנראה לא הורגלה אוזנו בשמיעת רזין דרזין כגון דא מן הנעשה בעולמות העליונים, הוסיף הבעש"ט ואמר: "זוהי לך האות שאמת בדברי, כהנה וכהנה תשמעו אתה והעם היושב כאן, מחר בבית הכנסת".

ויהי למחרת. עת נאספו הקהל לתפילת שחרית של חג, נפקד מקומם של שניים מראשי הקהל מבית הכנסת. בהתאריך הזמן, לא נותרה כל ברירה בידי שמש הקהילה (שיש אומרים שחשש גם לחלוקה שווה בין חציו לה' וחציו לכם), והורה על תחילת התפילה בלעדיהם. אך נסתיימה התפילה הופיעו השניים, ובהתרגשות גדולה ספרו לקהל הרב את הבשורה הטובה והניסים הגדולים

שהתרחשו עמם. וכה סיפרו: "אחד משרי הממשלה שהינו שונא גדול לישראל הכין 'פרוטוקול' - צו, ובו פקודת גירוש לכל יהודי סטאמבול. כה חמורה הייתה ההוראה, עד שהיא נועדה לביצוע מידי וללא כל שהיות. המסמך שהוכן על ידו הועבר כבר לחתימה וכמעט שכבר נחתם, כאשר בליל אמש באמצע עריכת הסדר ובדרך לא דרך, נודע לנו על כך. תיכף ומיד שמנו פעמינו אל אחד השרים שהוא מידידנו הקרובים שירחם עלינו וימנע ויבטל את הגזרה הנוראה. לאחר שתדלנות מרובה ומאמצים מרובים שארכו זמן רב עלה הדבר בידינו והגזרה נתבטלה.

* * *

אין בידינו פרטים נוספים כיצד סיים בעל הסולם זיע"א את סיפורו. מ"מ אנו הבאנו ותרגמנו - מאידיש את הדברים ככתבם, כנדפס בסוף ההגדה לפסח עם פירוש "וזאת ליהודה". אלא, שמסתבר לומר שסיים דבריו בלימוד זכות על כלל ישראל. שכן נזכה כולנו יחד לראות בניסים הגדולים לישועת עם ישראל, וכן כל אחד ואחד יזכה לראות בקרוב ממש את כל הישועות הנצרכות לו, בבני חיי ומזוני, בבריאות הנפש ובריאות הגוף, גיזונט פרנסה נחת, אמן כן יהי רצון. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

